

Az erdőrendészeti áthágásokról és előfordulásuk korlátozásáról.

Irtá : Cserny Győző kir. alerdőfelügyelő.

Nem szenved kétséget, hogy a törvényhozás ténykedése egymagában még nem képes az erdőfentartásra és erdőápolásra nézve hasznos és előnyös állapotokat előteremteni, valamint az erre nézve káros behatásokat távol tartani. Csak egy avval párhuzamosan haladó és az állami hatalom kezébe letett pontos végrehajtással és megbízható felügyelettel érheti el a kitűzött célt.

Igy van ez más téren is s azért az állami, felügyeleti jog biztosítva van minden törvényben bizonyos fokig. Ezt a fokot, a felügyeleti és egyuttal beavatkozási jog mértékét, az országos közérdek állapítja meg. Így a mi erdőtörvényünkben is az a főelv irányadó, hogy az államhatalom beavatkozása és ellenőrzése az erdőkkel való gazdálkodásnál ne hasson mélyebbre, mint ezt az ország közérdeke okvetetlenül megkívánja.

Ebből az alapelvből kifolyólag az állami felügyelet az ország erdőségeinek termőhelyéhez, birtok- és vagyoni, illetve rendeltetési viszonyaihoz mérten többé vagy kevésbé beható s e tekintetben az állam felügyelete alá helyezett összes erdőket tán három főcsoportra lehetne fölosztani:

1. Az állami gondoskodás, illetve ellenőrzés a meglévő erdőállománynak fenntartására s az általa elfoglalt terület használatosságának ily módon való folytonos megvédelmezésére s eként az állandó jövedelmezés biztosítására irányul. E célt erdőtörvényünk az irtás tilalmazásával és viszont az újra beerdősítés kötelezettségével törekszik elérni.

2. Az állami erdőfelügyelet szigorubb bizonyos kitett fekvésű és az alantfekvő területeket veszélyeztető erdőrészek-

nek és az elkopárosodás veszélyének kitett területeknek kezelésénél. A törvény az előbbi általánosabb jellegű korlátozásokon kívül emezeknek még bizonyos előre meghatározott terv szerint való óvatos használása és szigorú kezelése fölött őrökdi.

3. Az állami ellenőrzés és felügyelet legbehatóbb végre azon erdőkkel való gazdálkodásnál, melyek rendeltetésük szerint és birtokjogi természetüknel fogva bizonyos erkölcsi testületeknek és jogi egyéneknek egyenlő és tartamos erdőhasználatokat szolgáltatni vannak hivatva. Az ily erdőknek kezeltetésére a törvény szakképzett tisztviselőket rendel s mindamelltt a kezelést a hatóságilag felülbirált és jóváhagyott üzemtervek alapján ellenőrizteti.

Az említett tilalmak megszegését és kötelezettségek elmulasztását a jóváhagyott használati tervek be nem tartását s a birtokosnak egyéb törvényellenes cselekményeit a törvény «erdőrendészeti áthágásoknak» minősíti s az illető birtokosokat büntetés alá vonja.

Legyen szabad ezeknek az erdőrendészeti áthágásoknak előfordulásáról, idejében felderíthetőségük nehézségeiről és lehető megakadályoztatásuk érdekében néhány szerény szót kockáztatnom.

*

Az elkövetett áthágásokról legmegbízhatóbb képet a földmivclésügyi m. kir. miniszternek a törvényhozás elé terjesztett évi jelentései nyujtanak.

Ezek szerint a legutóbbi évek alatt az erdőrendészeti áthágásoknak száma*) és a befolyt pénzbüntetések mennyisége látszólag növekedőben volt. A valóságnak azonban inkább az felel meg, hogy nem az áthágási esetek szapo-

*) Az 1895. évben 487 eset fordul elő, mely számból 239 eset után 14272 frtnyi összeg folyt be pénzbüntetés fejében az orsz. erdei alap javára.

rodtak, ami részben a felügyelet lazaságát tételezné fel, hanem a jelzett eredményt épen ellenkezőleg az a körülmény idézte elő, hogy az erdőrendészeti intézmény fejlődése tágabb teret hódítván, a felügyelet körültekintőbbé és szigorubbá vált s ennek következtében több eset fedezett fel s toroltatott meg.

Az áthágások megakadályozására és előfordulásuk lehető korlátozására közérdekből és a pénzbüntetések elkerülése végett minden törvényes módot és utat nemzetgazdasági és szocziális okokból is fel kell használni. A származó kár ugyanis nem állapítható meg azonnal érték szerint, hanem következményei csak későbbben nyilvánulnak és ezekben sokszor kiszámíthatatlanok.

Mégis, ugyhiszem, nagyon tévednénk, ha azt akarnók feltételezni, hogy az erdőrendészeti áthágásokat egyáltalán lehetséges lesz végleg megszüntetni és hogy eljön az idő, a mikor nem fognak előfordulni.

Tény azonban, hogy más oka volt, van most és lesz a jövőben is a törvényellenes cselekedeteknek.

Egy évtized előtt ezeknek főoka a haszonlesésen kívül az volt, hogy a törvényt nem ismerték. Most másként áll a dolog és kötve hiszem, hogy volna eset, melyben az erdőbirtokos — kivéven némely feltétlen erdőtalajon fekvő magánerdőnél — nem tudná, hogy törvényellenes erdőhasználatot tervez. Nem igen akad már vidék, melynek erről tudomása nem volna, mert még a legtávolabb völgybe is eljutott egy-egy erdőrendészeti áthágás megtorlásának hire.

Melyek tehát manap az erdőrendészeti áthágásoknak indító okai, mily eszközökkel kell azoknak megakadályozására törekedni és melyek e törekvésnek akadályai?

A fent említett s I. csoportba foglalt, feltétlen erdő-

talajon s futóhomokon álló erdők használatánál és kezelésénél előforduló törvénytelenes cselekedetek az összes áthágásoknak átlag csak 5%-át képezik. Főleg abban nyilvánulnak, hogy a birtokosok többször gondatlanságból, ritkábban vétkes haszonvágyból irtásokat vagy engedély nélkül tarvágásokat követnek el, s aztán a törvényt szabta hat év múltával a terület beerdősítését elmulasztják.

Oka ennek az eljárásnak a többek között az is, hogy ezen erdők birtokosai és különösen a kisebb birtokosok szakemberekkel, kik őket kellően utbaigazithatnák, nem rendelkeznek. Maguk pedig ritkán tájékozódnak helyesen, mert az említett erdőrészeket közül a feltétlen erdőtalajt elfoglalók az ő szempontukból eléggé szabatosan kijelölve nincsenek.

Sajnosan be kell vallanunk, hogy a kir. erdőfelügyelőségi területek nagy kiterjedése az erdőbirtokok nagy számánál és területénél — végre a törvény, különösebb rendelkezései alá tartozó erdők felügyeletével járó, valóban nagymérvű teendőknél fogva: ezen erdők használata körül elkövetett törvénytelenes eljárás a törvény tiszteletének és végrehajtásának rovására többször felfedezetlenül marad.

A tájékozatlanságon kívül itt is a legfőbb nehézség a kisebb és a kevésbé művelt erdőbirtokos osztály legnagyobb részének örökölt ellenszenvében rejlik, melyet az erdők okszerű, takarékos kihasználására irányuló minden intézmény iránt viseltetnek. Állandó törekvésük még mindig oda irányul, hogy a kisebb terjedelménél fogva tényleg alig jövedelmező s gyakran már mezőgazdaságilag használt területekkel körülvett erdeiket kiirtsák és azokat más művelési ágon kezelhessék.

A II. csoportba foglalt véderdőknél, de különösen a III-ban említett és az erdőtörvény 17. §-ában felsorolt

birtokosoknak erdejében a felfedezett erdőrendészeti áthágások gyakoriabbak, mert az állami ellenőrzés is behatósabb és határozottabb. A leginkább előforduló esetek: tilos felhasználatok és tarolások, tilos legeltetés, alomszedés, erdősitések elmulasztása stb.

Az áthágásoknak vagy 80%-át kisebb erdőbirtokosok és csak 20%-át követik el a nagyobb birtokosok.

Ez az utóbbi körülmény csakis abban leli magyarázatát, hogy a nagyobb birtokosok több tapasztalattal, jobb tanácsadókkal és többnyire erdejük kezelésével állandóan elfoglalt, szakképzett erdészekkel rendelkeznek, kiknek működési körét emellett még legtöbb esetben a hatóságilag jóváhagyott gazdasági üzemtervek is szorosan megállapítják.

Ennél fogva az előforduló esetek méltó, sokszor kínos feltűnést keltenek. Okai pedig pénzszükség, könnyelműség helyes terv nélkül gazdálkodás és sokszor az alkalmazott, nem szakképzett tisztviselők hibája is.

Az erdőrendészeti áthágások a nagyobb birtokosoknál súlyosabb beszámítás alá esnek. Mert míg a kisebb birtokosnál sokszor a kényszerűség, a sanyaru anyagi viszonyok, a műveltségi hátramaradottság gyakran enyhítő körülményekként szerepelnek, addig a pénzzel és szellemi erővel rendelkező nagybirtokos ritkán menthető s bár másfelől utóbbi az elkövetett — magafentartását még nem veszélyeztető — kártételeket gyorsabban és nagyobb megkárosodás nélkül teheti jóvá; de a kisbirtokost az elkövetett törvényellenes eljárás leginkább szokta sújtani, úgy, hogy azt egyáltalán nem vagy csak hosszú idő és költség árán heverheti ki.

E kisebb erdőbirtokok, nevezetesen a községek, kisebb egyházak, papok, tanítók stb. erdeinek használatánál elő-

forduló erdőrendészeti áthágásokat leginkább vélt kényszerűségnek, szegénységnek, rossz tanácsadóknak és ritkábban rosszakaratnak lehet tulajdonítani.

Tovább kutatva azt találjuk, hogy nagyobb tűzvész, áradás s marhavész pusztításai s a rossz aratás is nem egy esetben szolgáltatnak alkalmat az önkényszerűen gyakorolt tilos fa- vagy egyéb erdőhasználatra. Elodázhatlan, égető szükség esetén ezt is legalább a legközelebbi közigazgatási hatóságnak, szolgabírói hivatalnak kellene előre bejelenteni, illetve megfelelő engedélyezést kérni.

A volt urbéres közbirtokossági erdőknél manap két eset gyakoribb.

A földmaradvány-tartozások törlesztése céljából az érdekelt volt urbéresek sokszor elhatározzák és végrehajtják erdejük letarolását nyert engedély nélkül, vagy a kért engedély megadását be nem várva. Tévedésbe vezetik e tekintetben nem egyszer jogi tanácsadók, sőt hatósági közegek is, kik az urbéri vagyonfeletti törvénybiztosította szabad rendelkezési jogot tévesen az erdőtörvény 17. §. szerint kezelendő urbéri közös erdők kezelésére és használatára is minden korlátozás nélkül vélik átvihetni.

Előfordul továbbá és pedig különösen az ezelőtt hatósági engedély nélkül felosztott és átmenetileg felosztva használt erdőknél és a telekkönyvben csak képzeletileg eszközölt erdőfelosztásokból kifolyólag, hogy az illető birtokosok a nekik jutott vagy felosztott erdőrészletet tudatlanságból vagy szükségből letarolják, illetve legeltetésre és alomszedésre felhasználják.

Ily esetben már nem egyszer sikerült az áthágónak, a törvény sujtó keze alul kitérni az által, hogy vagyonatlanságát kimutatni sikerült vagy ismeretlen helyre távozott. Az ilyen eljárás azonban, ha idejekorán meg nem

akadályozzák s fel nem jelentik, vagy megtorolva nem lesz, rossz vért szül s rossz példát ad az egész környék birtokosainak.

Ilyen esetben önkénytelenül a szabadságvesztés büntetésének behozatalára gondolunk...

Megtörténik az is, bár ritkábban, hogy *nem igen jó-hitelű fakereskedők*, noha tudják, hogy törvényteleniséget követnek el, mégis megveszik a megszorult birtokos felajánlott fakészletét és lehetőleg nagyszámu famunkással sietve feldolgoztatják, hogy ily módon a hatósági közegek részéről bekövetkezhető felfedezés előtt az erdőtarolást befejezván: hasznukat biztosítsák.

A felfedezés és büntethetőség eshetőségeire számítva a vételártól sokszor már előre az eladó kárára egy bizonyos részletet levonnak. Ezt azután az esetleges büntetés megfizetésére felhasználják, minélfogva persze az eladó azt az árt sem kaphatja meg fájáért, melyet az tényleg megér. Oly szerződést is kötnek, mely szerint az eladóra háramlik büntetés esetén minden költség. Ez ismét csak az amugy is megszorult eladót sujtja, kinek azután sem fája és — sokszor pénze sem marad.

Ily visszaélések lehető megakadályozása czéljából, a földmívelési kormány, a kir. erdőfelügyelőségek előterjesztése alapján, időnkint közli a megbízható fakereskedők névsorát. Kivánatos volna, ha a közigazgatási hatóságok is nagyobb figyelemmel kísérnék az ismeretlenebb fakereskedők és vállalkozók eljárását.

Tilos legeltetés és alomszedés, önkényszerű fűhasználat gyakorlása és a köteles erdősitések elmulasztása gyakrabban, míg a határjeleknek, legeltetési tilalmi jeleknek stb. mellőzése, usztatás tilos üzése ritkább esetei az erdőrendészeti áthágásoknak.

Az előbbieknél oka főleg a *birtokosok szegénysége s az a szivós állhatatosság*, melylyel a régi, megszokott használati és gazdálkodási módokhoz ragaszkodnak. Az erdősitések elmulasztásának oka, az azok foganatosítása ellen még sok helyen táplált ellenszenv, másrészt pedig az alkalmazott közegeknek és előjáróknak tájékoztatatlansága, sőt a mi igen sajnós, egyes esetekben rosszakarat is.

A szolgáltatott adatok eléggé igazolják, milyen fontos az áthágásoknak idejekorán való felfedezése és még inkább, hogy a főszű azoknak megkezdésük előtt való lehető megakadályozására helyezendő.

Mindkettőre nézve szükséges, hogy az áthágás a legrövidebb idő alatt, lehetőleg eleve, a hatóságok, illetve kir. erdőfelügyelőségek tudomására jusson oly czélból, hogy a hatóság az érdekei ellen vétő birtokosnak a tervezett vagy megkezdett erdőrongálást betilthassa, további károktól megóvja vagy a már elkövetett törvényellenes eljárás pótlása tekintetében még idejekorán tanácsot vagy segílyt nyújthasson.

A gyakorlatban azonban igen sokszor azt kell tapasztalnunk, hogy az esetek nagyon későn, *kerülő uton jutnak a hatóságok tudomására*, sőt gyakran *nem is jelentetnek be*.

Ezért ritkán sikerül idejekorán a törvénytelen eljárásoknak megakadályozása, ha csak a felügyeleti közeg személyesen fel nem fedezi és meg nem gátolja. Az pedig annál nagyobb baj, mert ha a törvényellenes cselekmény már elkövetetett, *a megtörtént használat vagy mulasztás csak nehezen és hosszú idő múltán tehető jóvá*.

Hogy áthágások nem a kellő időben jutnak a hatóságok tudomására, annak oka többek közt a közönségnek ellenszenve is, melylyel nálunk a rendőri (rendészeti) intézmények iránt még mindig viseltetik.

Közönségünk s erdőbirtokosaink közül sokan az erdőtulajdon és erdőbirtok fogalmát helyesen megkülönböztetni még nem tudják. Az erdőknek a közjóra való befolyását nem igen veszik figyelembe, és így a közügy érdekében tett bejelentéseket sokszor «*denunciációknak*» veszik.

Mindezekhez járul még a törvény 62. §-ában megnevezett és az áthágásoknak bejelentésére hivatott s egyenesen kötelezett egyének és hivatalos közegek gyakori elnézése.

A közönség köréből történt bejelentések leginkább szomszédoktól, társközbirtokosoktól, nagyobb föld- vagy erdőbirtokosoktól vagy tisztjeiktől erednek.

Legritkábban jelenti fel egyik szomszéd a másikat, mert nem akar ellenséges viszonyt teremteni. Társközbirtokosok — a köteles felügyeleti és ellenőrzési jogból kifolyólag is — gyakrabban akadályoznak meg egy tervbe vett vagy megkezdett áthágást annak köztudomásra hozatala által.

Nem ritka a névtelen bejelentés sem. Ezeknek valódiságáról különösebb esetekben akár közvetve, akár közvetlenül mindenestre szintén meg kell győződni a helyszínén.

Birtokosok, uradalmak — erkölcsi és vagyoni függetlenségük daczára is — törvénytelen erdőgazdálkodásról aránylag ritkán tudósítják a hatóságot; inkább felvilágosítani iparkodnak az áthágás tervezőjét és ezt nagyon helyesen teszik. Viszont más esetekben, ha az illető uradalom pl. egyszersmind a vadászatnak bérlője, a vadászat érdekeinek megóvása végett elhalgatja vagy készakarva elnézi a község, közbirtokos vagy mások által elkövetett erdőrendészeti áthágást.

A közigazgatási és a községi hatóságok által felderített

erdőrendészeti áthágások száma vajmi csekély. Tisztviselőik között hiányoznak a szakemberek, kik az áthágások lényegét és azok fokát kellően megítélhetnék. Legfeljebb csak *várnak* a feljelentésre s így aztán az ismert elv szerint, hogy ahol panaszos nincsen, ott bíró sincs: — vizsgálatokkal ugyancsak ritkán is van alkalmunk vesződni.

A községi elöljáróságok szereplése az áthágások felderítése és bejelentése körül többnyire a leglanyhább. Felfogásukhoz képest községbelieiknek használni óhajtanak, a felfedezést megnehezítik, sőt gyakran a tárgyalásnál helyes adatokat és felvilágosítást készakarva nem szolgáltatnak. Többnyire a községbeli birtokosok, különösen a volt urbéres közbirtokosok nézetét és meggyőződését pártolják. Ezek pedig, minthogy őket sokszor tényleg adóság, szerencsétlenség s efélék kényszerítik az áthágások elkövetésére: nem ritkán tulontul elkeserednek a törvény, illetve a rendelkezéseit végrehajtó és betartását ellenőrző intézmények ellen, mert hiszen — úgy vélik — a törvény azt sem engedi, hogy bajukból való kimenekülésükre a nem ritkán egyedüli eszközt — az erdőt — igénybe vehessék.

Az okszerű erdőgazdálkodás hazánk elsőrendű érdekét képezi, melynek segítséget kell nyújtani. Ez a segély azonban nemcsak a törvényhozás terén található, hanem súlypontja *a törvény megtartásában és tiszteletében s a törvényellenes cselekedetek meggátlásában áll.* Nincsen semmi a természet nagy háztartásában, ami gondosabb, körültekintőbb védelmet kívánna, mint az erdő, melynek telepítése és letarolása között oly hosszú idő foly le s hol munkálkodásunk nagyon későn bekövetkező eredményét önmagunk oly könnyen meghiusíthatjuk.

Ennélfogva az erdők törvényszerű védelmének pontos és nyomatékos keresztülvitele okvetetlenül szükséges!

Mindamellett nem szabad a törvény biztosította birtokszabadságot és haszonélvezeti jogot szükségtelenül korlátozni vagy azt feszélyezni. A törvény betűinek rideg követése, a kákn is csomót keresés, többnyire csak ártalmára van az ügynek, mert a birtokost elkészeríti és az erdészeti közegek tekintélyét megbénítja. Ilyen egyoldalu eljárásnak azután az a következménye, hogy bizalom helyett ellen-szenvet, alkalmazkodás és jóakarát helyett káros ellen-szegülést idéz elő.

Nem szabad elfelejtenünk tehát, hogy az *erdővédelem nemcsak rendészeti ügy, hanem kezelési és gondozási is, a szónak legnemesebb értelmében.*

Tegyük a törvényt és azon alapuló intézményeket még ismertebbekké, népszerűbbekké. Törekedjünk arra, hogy a törvényszerű erdőgazdálkodás czélszerűségéről és betartásának szükségességéről való meggyőződés a társadalom minden rétegét áthassa. E tekintetben a várme-gyékben működő gazdasági egyesületeket is bizonyára meg lehetne nyerni, melyek népszerű felolvasásaik és közle-ményeik tárgysorozatába ennek az eszmének terjesztését is felvehetnék.

Erélyesen kellene arról is gondoskodni, hogy legalább a törvény által kötelezett közegek a törvényellenes cselekedetek és mulasztások felderítése és bejelentése tárgyában nagyobb buzgalommal és érdeklődéssel járjanak el.

A bejelentett áthágásokat lehetőleg mindig a helyszinén tárgyalni igen üdvös dolog volna. Bár a költségek így egyfelől emelkednek, mégis a vádlott birtokos az erdejében elkövetett kár következményeiről inkább meggyőzhető, más-felől jobban védekezhetik; azonkívül az áthágás tárgya közvetlenül megállapítható s a történt bejelentésnek és a megindított eljárásnak hire is inkább elterjed.

Szükséges, hogy az ily tárgyalások megtartása és a meghozott marasztaló határozat kézbesítése a legrövidebb idő alatt menjen végbe. A rendkívüli erdei használatoknak engedélyezéseért benyújtott kérvények gyors elintézésére hasonlóképen különös gondot kell fordítani, nehogy a késlekedés önhatalmu eljárásra szolgáltatson okot.

Az üzemterveknek és ezekkel kapcsolatosan az üzemátvizsgálási munkálatoknak lelkiismeretes, körültekintő szerkesztése ugyancsak üdvös hatást gyakorol az erdőrendészeti áthágási esetek korlátozására. Szükséges, hogy úgy a *főhasználatok*, mint az *előhasználatok* és *elkerülhetetlen mellékhasználatok* minden eshetőségre nézve és kérvények később való beadásának elkerülhetése végett, szabályozva és előírva legyenek. Azon kell lenünk, hogy a legeltetés és némely vidéken az alomszedés, az okvetetlenül szükséges mértékig egyelőre gyakorolható legyen.

A beerdősítés foganatosításának elmulasztása sok esetben a birtokosok szegénységében rejlik, miért is azokat a földmivelési kormány által évenként pénzsegélyben és csemetékben kiosztatni szokott tetemes anyagi támogatás igénybe vételére gyakrabban figyelmeztetnünk kell. Jó példa és minél gyakoribb érintkezés, türelem és jóakarát a kisebb, kevésbé művelt erdőbirtokosban is kedvet fog ébresztetni az erdősitések önként való foganatosítására is.

Az erdőrendészeti áthágások esetei a legkisebb számra volnának leszállithatók, ha maguk a szakképzett kezelőerdőtisztek birtokosaikat kellően felvilágosítják, velük lehető gyakran tanácskoznának. Ha odahatnának, hogy *erdőügyekben* s különösen használatok tervbe vétele előtt és a használati vagy *adás-vevési* szerződések megkötésénél őket mindig meghallgassák, előleges megkérdezésük nélkül pedig ne intézkedjenek.

Igaz örömet keltett a legszélesebb körben a kormány ama elhatározása, hogy épen a sokat említett kisebb erdőbirtokoknak — a községi közbirtokossági stb. erdőknek — állami kezelését törvényhozás útján az egész országra kiterjesztteni fogja.

Hisz az *állami erdőkezelés* — mint eddigi működése is fényesen igazolja — már is nagy eredményt képes felmutatni és a legteljesebb biztosítékot nyújtja az iránt, hogy a helyes erdőgazdálkodás elveit a gyakorlatban is meghonosítani és a birtokosok bizalmát kiérdemelni képes lesz.

Biztosra vehető, hogy a törvényellenes cselekedeteket szélesebb körben is figyelemmel kísérve azok lehető megakadályozása vagy bejelentése körül hasznos és megbízható szolgáltatokat fog teljesíteni.

Kivánatos volna még, hogy egyrészt a magasabb műveltségű magánerdőbirtokos osztály jó példával és kellő helyen alkalmazott befolyásával az ügynek hasznára lenni igyekezzék; másrészt pedig, hogy ez, mint a közönségnek érdekeltőbb része erdőrendellenes cselekmények elkövetését a közérdek s a *jól felfogott* magánérdek szempontjából ítélje meg s így azokat illetékes helyen idejekorán tudomásra hozza.

Ily módon országos károk elhárítása, a hazai erdőállomány megvédése és fentartása érdekében segédkezet nyújthatna s az erdőt, mint bizonyos tekintetben közvagyon, jóindulattal a nyilvánosság pártfogása alá helyezhetné.